

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΡΟΥΔΟΜΕΤΩΦ
Κώστας Βιδενμάγερ,
ο «Θεόφιλος» της Δράμας

Summary: *Only the accomplished by ingenious artists works of Art are blessed with the divine charisma of beneficial influence and radiance. In the course of time and the succession of aesthetic perception, they perpetuate a robust identity and persist in infinitely fascinating and extending the happiness enjoyed at their view. Time and again, artists such as painters or sculptors, in particular those considered as «popular» artists, remain obscure and unrenowned to the public.*

«Today, would we be acquainted with Theophilos unless Stratis Elefsteriadis, our emigrant compatriot better known as F. Teriade, had brought him into light as genuine artist?» one might ask. Such arguments should guide us in the delving and registration of all the anonymous artists in our territory. Undertaking such a task, we are likely to enjoy the exquisite bliss of bringing to light art treasures which have lingered in obscurity by reason of their creators' modesty and the unawareness of their value. Despite acknowledging and appreciating artistic work, the local communities, especially the smaller ones, do not appear to employ artistic judgement beyond certain limits. They are hard to believe that their common and ordinary fellow citizen may be a distinct artistic personage of broader acceptance and appreciation.

Perhaps, this evidences the truth of the postulate: «no man is a prophet in his own country». Personally, I would add the adjective «major» to the noun: no man is a «major» prophet in his own country», as «minor» prophets are, generally, admissible in local communities!

The content of my foreword introduces exactly such a case. Costas Videnmayer, known as «the grandfather» or «Uncle-Costis» at the village of Agios Athanasios but was a genuine archetype of the local popular artist in the greater district of Drama and Kavala as well. His surname may not sound Greek at all. Nonetheless, all along the ninety-three years of his life (1901 - 1994), he was GREEK in every sense as he lived in the village of Agios Athanasios for seventy-two years (1922 - 1994).

The portrait of our local popular artist is accomplished with the presentation of his life and work, which is highlighted with juxtaposed paintings.

Η εισήγησή μας αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο θα αναφερθούμε στα βιογραφικά στοιχεία του λαϊκού μας ζωγράφου Κώστα Βιδενμάγερ και στο δεύτερο θα παρουσιάσουμε ένα μέρος από το καλλιτεχνικό του έργο.

Ο Κώστας Βιδενμάγερ γεννήθηκε στην Κεσσάνη της Ανατολικής Θράκης στα 1901. Το γερμανόφωνο επώνυμό του προέρχεται από τον προπάππο του Γιόχαν Βιδενμάγερ, ο οποίος ήταν στρατιωτικός γιατρός –συνταγματάρχης– στην υπηρεσία του Όθωνα και γόνος αριστοκρατικής οικογένειας από τη Βαυαρία, όπου κατά τα λεγόμενα, υπήρχε προ του Β' Παγκοσμίου Πολέμου κεντρική οδός Βιδενμάγερ. Με την ιδιότητα αυτή ήλθε μαζί με τον Όθωνα στην Ελλάδα. Μετά τα γεγονότα του 1843-44 και την απομάκρυνση από την Ελλάδα των βαυαρικών στρατευμάτων, καταφεύγει με

τη σύζυγό του, Ελληνίδα από αρχοντική οικογένεια της Τήνου, στην Κωνσταντινούπολη. Εκεί χάρις στην αίγλη της καταγωγής του αλλά και στο ιατρικό του επάγγελμα, προσλαμβάνεται στη υπηρεσία του Σουλτάνου γοητευμένος από τον ανατολίτικο τρόπο ζωής και την ατμόσφαιρα της εποχής. Η επιφανής οικογένεια της συζύγου του και ο δυναμικός κοσμοπολίτικος Ελληνισμός της πόλης τον εξελλήνισαν, ώστε τα παιδιά του, Ανδρέας, Παρασκευή και Θεόδωρος, βαπτίζονται κατά το Ορθόδοξο Δόγμα στην εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής του Μπαλουκλή. Το γερμανόφωνο επώνυμό τους, τους παρείχε μία καλή προστασία στα χρόνια εκείνα. Είναι άγνωστο πότε πέθανε ο στρατιωτικός γιατρός Βιδενμάγερ, πρέπει να ήταν κοντά στο τέλος του περασμένου αιώνα. Και τα τρία παιδιά του σπουδάζουν στη Γερμανία κοντά στους συγγενείς τους. Ο νεότερος, ο Θεόδωρος ακολουθεί στρατιωτική καριέρα στο γερμανικό στρατό και στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο υπηρετεί ως ταγματάρχης των διαβιβάσεων στην Κωνσταντινούπολη, όπου ήταν εγκατεστημένη και η αδελφή του Παρασκευή, η οποία εργαζόταν ως καθηγήτρια ξένων γλωσσών.

Ο μεγαλύτερος αδελφός, ο Ανδρέας, μετά από λαμπρές σπουδές στη Γερμανία, σπούδασε στη διπλωματική σχολή της Αγγλίας, όπου και συνδέθηκε με τον μετέπειτα βασιλιά Εδουάρδο, τον οποίον υπήρξε φίλος, υπασπιστής και εκπρόσωπος, όταν η Κωνσταντινούπολη είχε καταληφθεί από τους Συμμάχους. Μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και την ήττα της Γερμανίας, ο Θεόδωρος και η Παρασκευή εξορίζονται από την Κωνσταντινούπολη στη Γερμανία, όπου και παρέμειναν. Ο μεγαλύτερος, ο Ανδρέας, χάρις στις υψηλές του διασυνδέσεις, παρέμεινε στην Κωνσταντινούπολη, κοντά στην ελληνική του οικογένεια και στον υιό του Βασίλη, ο οποίος είχε, πολύ νωρίτερα, κι αυτός σπουδάσει στη Γερμανία μηχανολόγος μηχανικός με ειδικότητα στους κυλινδρόμυλους. Ο Βασίλης υπήρξε ένας εξαιρετικά διακεκριμένος μηχανικός της εποχής του με δραστηριότητες στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο. Κατασκεύασε, τον περασμένο αιώνα, στη Ρουμανία τον μεγαλύτερο κυλινδρόμυλο των Βαλκανίων και κοντά στο τέλος του (αιώνα), βρίσκεται στην Κεσσάνη της Ανατολικής Θράκης εργαζόμενος στους περίφημους μύλους της μεγάλης αρχοντικής οικογένειας Εξηντάρη. Εκεί παντρεύεται την Αθανασία, κόρη της οικογένειας Εξηντάρη και με τον αδελφό της επιδίδονται παράλληλα σε αναλήψεις κατασκευών μεγάλων τεχνομηχανολογικών έργων. Σύντομα αποκτά το πρώτο παιδί του, τον Κωνσταντίνο, στα 1901. Δυστυχώς, μόλις ο γιος του έκλεισε το πρώτο έτος της ηλικίας του, χάνει από απροσδόκητη ασθένεια τη σύζυγό του. Απαρηγόρητος φεύγει από την Κεσσάνη και εγκαθίσταται στην ευρύτερη περιοχή της Κωνσταντινούπολης, εργαζόμενος ως διευθυντής εταιρίας στα γνωστά και σήμερα ορυχεία άνθρακα του Ζούμπουλ-ταγ. Τα χρόνια περνούν και ο νεαρός Κωνσταντίνος μεγαλώνει με τις φροντίδες του πατέρα του, ο οποίος φιλοδοξεί να τον σπουδάσει, όπως αρμόζει σε γόνο τόσο σημαντικής προσωπικότητας. Ο νεαρός όμως Κωνσταντίνος δεν άντεχε την αυστηρότητα των σπουδών της εποχής. Φοίτησε ένα διάστημα στη Μεγάλη του Γένους Σχολή με μοναδική διάκριση στα καλλιτεχνικά μαθήματα και στην Ιστορία. Τον έβαλε ο πατέρας του εσωτερικό οικότροφο σε γερμανικό σχολείο της Κωνσταντινούπολης, αλλά οι επιδόσεις του ήταν πενιχρές στα μη καλλιτεχνικά μαθήματα. Προσπάθησε να τον στείλει στη Γερμανία, αλλά και πάλι συνάντησε την πλήρη άρνηση του νεαρού αντικονφορμιστή, ο οποίος παρά την αναμφισβήτητη ευφυΐα του, έδειχνε ενδιαφέρον μόνον

σε ενασχολήσεις καλλιτεχνικές. Στους Βαλκανικούς Πολέμους οι Τούρκοι εκτοπίζουν τον πατέρα του, θεωρώντας τον Έλληνα παρά το γερμανικό του επώνυμο, στα βόρεια της Ανατολής. Και πάλι όμως το διακεκριμένο επάγγελμα και η μεγάλη του γλωσσομάθεια –μιλούσε επτά γλώσσες– τον έσωσαν, καθώς κατέφυγε σε κάποιο απομεμακρυσμένο αμερικανικό νοσοκομείο προσφέροντας τις υπηρεσίες του. Μετά από δύο περίπου χρόνια, κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, επιστρέφει κοντά στην οικογένειά του στην Κωνσταντινούπολη. Αποφάσισε να κάνει ένα νέο ξεκίνημα, μετά από αρκετά χρόνια χηρείας, επιλέγοντας ως νέα σύντροφο της ζωής του τη Μαρία, μία νέα Ελληνίδα κυρία, χήρα με δύο παιδιά. Στο διάστημα αυτό ο νεαρός Κωνσταντίνος εγκαταλείποντας κάθε άλλη σπουδή, μαθητεύει πλέον σε καλλιτεχνικό δάσκαλο της πόλης σπουδάζοντας διακοσμήσεις δαπέδων και εσωτερικών χώρων, που ήταν πολύ της μόδας την εποχή εκείνη. Σ' αυτό τον βοηθάει το αναμφισβήτητο ταλέντο του στο σκίτσο και η μεγάλη του ευαισθησία και αγάπη σε κάθε είδους καλλιτεχνική δημιουργία που έχει να κάνει με το χρώμα, την καταπληκτική ελληνική μυθολογία, την ιστορία και την καθημερινή ζωή. Χαρακτηριστικό ήταν ένα επεισόδιο που έγινε κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν ο πατέρας του τον απασχόλησε για λίγο βάζοντάς τον να καταμετρά τα φορτία με το κάρβουνο που φόρτωναν οι λιμενεργάτες σε ένα γερμανικό πολεμικό πλοίο. Ο νεαρός Κωνσταντίνος καταμετρώντας τους σάκους θεώρησε ενδιαφέρον να σκισάρει το πολεμικό με όλες τις λεπτομέρειές του, γεγονός που πρόσεξαν οι αξιωματικοί ασφαλείας του πλοίου, οι οποίοι και διέταξαν τους ναύτες να τον συλλάβουν και να κατασχουν τα σκίτσα του. Βλέποντας, μετά, την ακρίβεια του σχεδίου του πολεμικού τους πλοίου σ' όλες του και τις πιο ασήμαντες λεπτομέρειες, πίστεψαν ότι ο νεαρός ήταν κατάσκοπος. Κατά την ανάκριση πέρασε δύσκολες ώρες ο μόλις δεκατετράχρονος Κωνσταντίνος και το γερμανικό του επώνυμο για μία ακόμη φορά τον γλίτωσε από δύσκολες καταστάσεις. Τα γεγονότα όμως ακολούθησαν ραγδαία. Το μικρασιατικό δράμα του ξεριζωμού 1,5 εκατομμυρίων Ελλήνων από τις πατρογονικές τους εστίες, έφερε την οικογένεια του πατέρα του στα 1924 στη Θεσσαλονίκη. Η οικογένεια τώρα είχε αυξηθεί καθώς υπήρχαν τα δύο αγόρια της νέας συζύγου, με το επώνυμο Χατζηαναστασίου, όπως και ένας νέος αδελφός, ο Ανδρέας που είχε γεννηθεί στην Κωνσταντινούπολη στα 1921. Στα 1925 ακόμη ένας αδελφός, ο Πρόδρομος, έμελλε να δει το φως στη Θεσσαλονίκη πλέον, όταν ο Κωνσταντίνος ήταν στρατιώτης υπηρετώντας τη θητεία του στον Ελληνικό Στρατό στη Δράμα. Για μία ακόμη φορά πρόσφυγας ο διακεκριμένος μηχανικός Βασίλης Βιδενμάγερ δεν αντιμετώπισε πρόβλημα εργασίας στη Θεσσαλονίκη, σε εποχή τρομερά δύσκολη για τη συντριπτική πλειοψηφία των προσφύγων. Ήταν πασίγνωστος στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο με αποτέλεσμα να θεωρηθεί επιτυχία για τους μεγάλους μύλους Αλλατίνη η πρόσληψή του ως τεχνικού διευθυντού. Έτσι η οικογένειά του επιτέλους γνώρισε τη θαλπωρή της ειρηνικής διαβίωσης στην αγκαλιά της μητέρας πατρίδας.

Από το σημείο αυτό θα παρακολουθήσουμε την πορεία του νεαρού Κωνσταντίνου, ο οποίος, από την κατάταξή του στο στρατό, ουσιαστικά απομακρύνεται αθόρυβα από την πατρική οικογένεια και ακολουθεί τη δική του ανεξάρτητη πορεία. Αναπτύσσει γνωριμίες και φιλίες μεταξύ των χιλιάδων Μικρασιατών προσφύγων της Δράμας. Τα κοινά ανυπέβλητα καθημερινά τους προβλή-

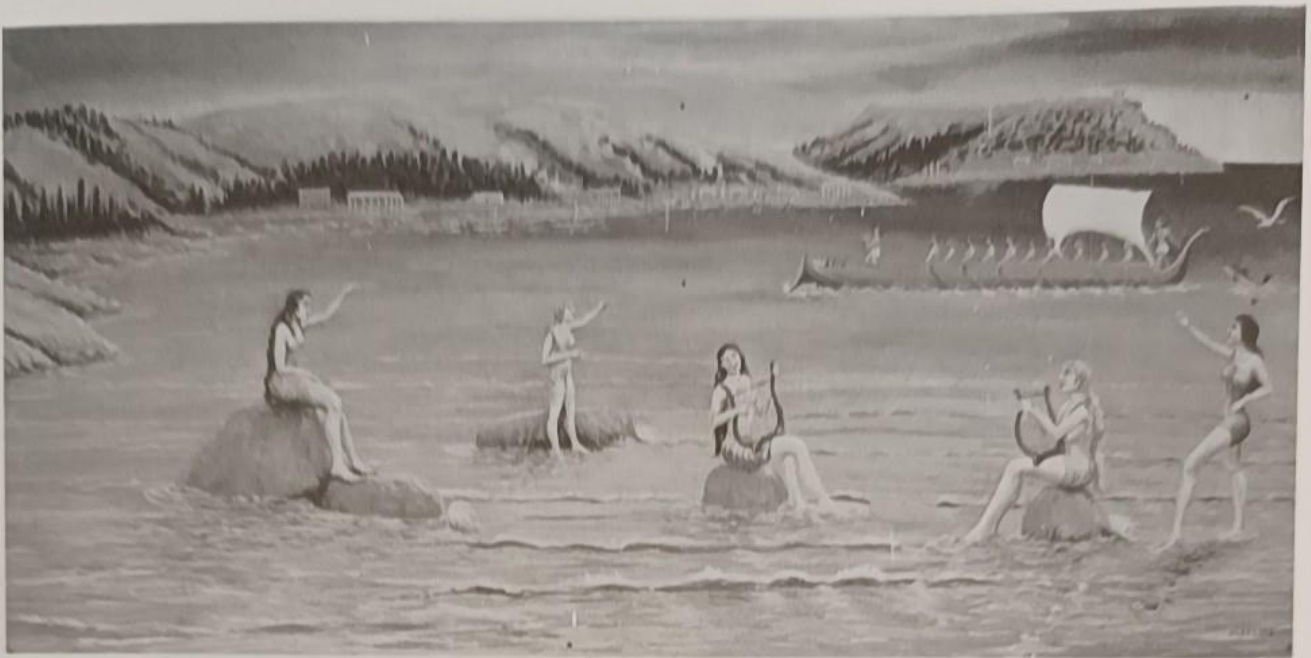
χαρτόνι, αυτό που στο εμπόριο ονομάζουμε χάρμπορ. Δεν πολυσυμπαθούσε τον κλασικό μουσαμά ζωγραφικής. Ήθελε να ομορφαίνει τη ζωή διακοσμώντας με ζωγραφικά σχέδια το καθημερινό περιβάλλον στο σπίτι, στη δουλειά και στη διασκέδαση. Είναι αρκετά τα καφενεία και τα κέντρα των χωριών της περιοχής στα οποία διασώζονται μέχρι σήμερα μεγάλα έργα του, συνήθως σε μοριοσανίδες πάχους 16 χιλιοστών, διαστάσεων 3,66 μ. × 1,83 μ. ανηρτημένα στους τοίχους τους. Από μακριά νομίζει κανείς ότι είναι τοιχογραφίες ζωγραφισμένες απ' ευθείας πάνω στους τοίχους, ευτυχώς είναι σε κινητές επιφάνειες και έτσι μπορούν να συντηρηθούν και να διασωθούν ευκολότερα. Τρία τέτοια έργα του υπάρχουν στο κέντρο «Τα κρύα νερά» του Ηλία Τσολερίδη στο Κεφαλάρι της Δράμας, τα οποία μπορούμε να δούμε στις φωτογραφίες που ακολουθούν.

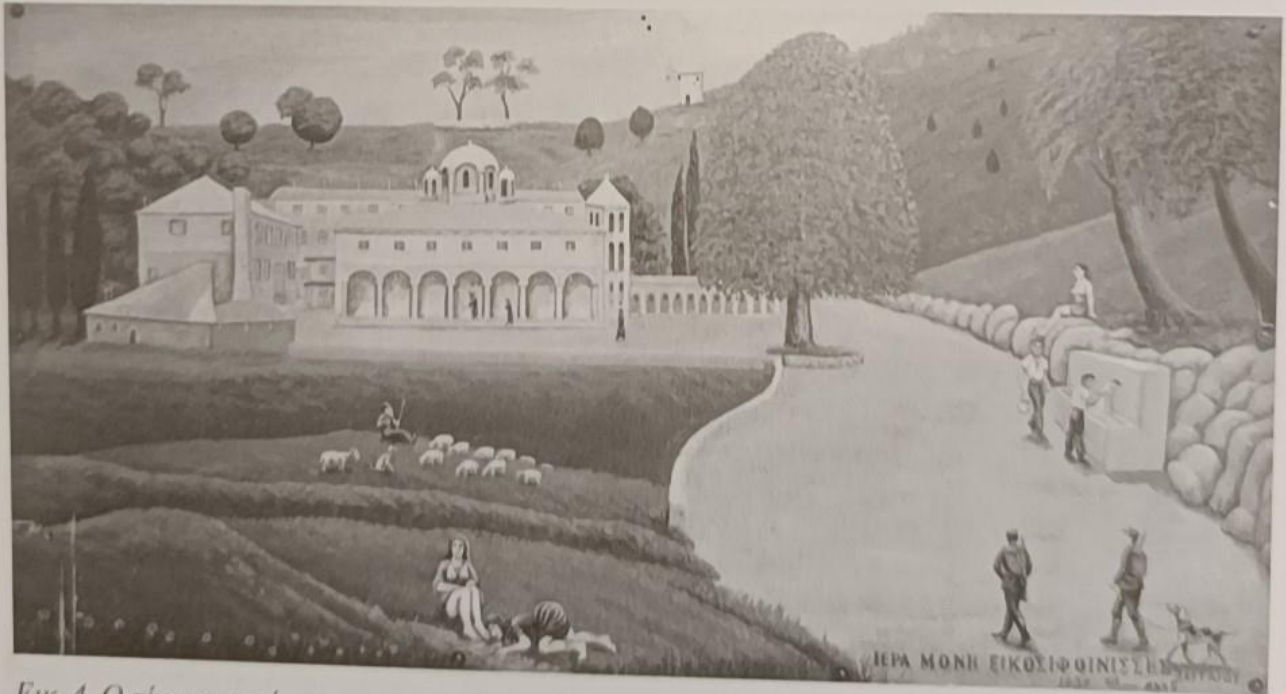
Εικ. 1. Παρουσιάζει μία σκηνή κυνηγίου με αγριόχοιρους, ελάφια, λαγούς και αγριόπαπιες, καθώς και τους κυνηγούς με τα σκυλιά τους. Είναι έργο διαστάσεων 3,66 × 1,83 μ. σε μορισανίδα πάχους 16 χιλ. Το ζωγράφησε στα 1880-82, σύμφωνα με τις πληροφορίες του ιδιοκτήτη. Έργο ανυπόγραφο.

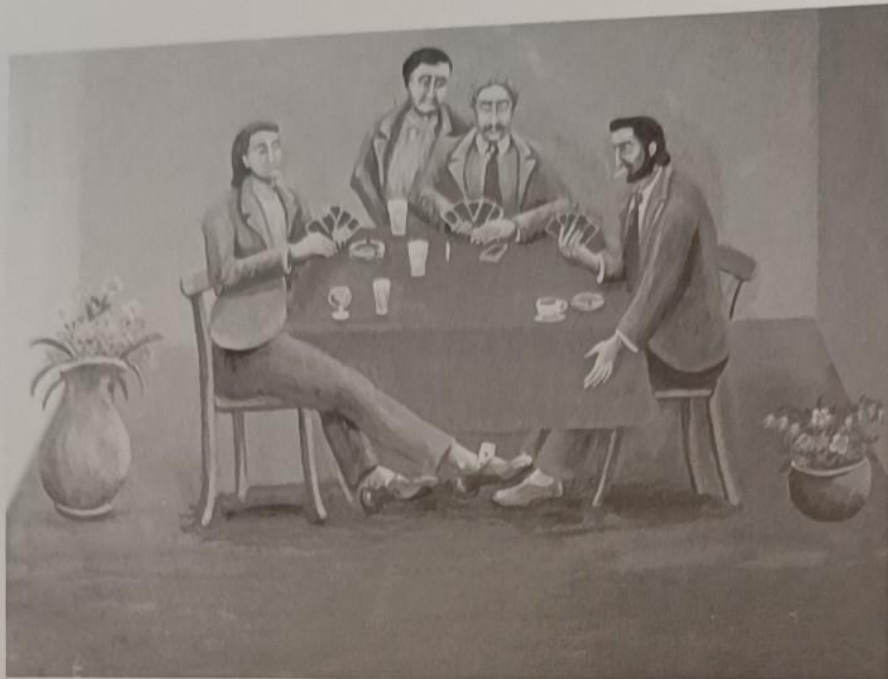
Εικ. 2. Παρουσιάζει ειδυλλιακό τοπίο με γραφικό ποτάμι, προφανώς τον ποταμό Ζυγάκτη, κύκνους, μία όμορφη κοπέλα και έναν μισοκρυμμένο νεαρό που τη φλερτάρει. Στο βάθος οι λόφοι της περιοχής. Έργο των ιδίων με το προηγούμενο διαστάσεων, της ίδιας περιόδου, ανυπόγραφο.

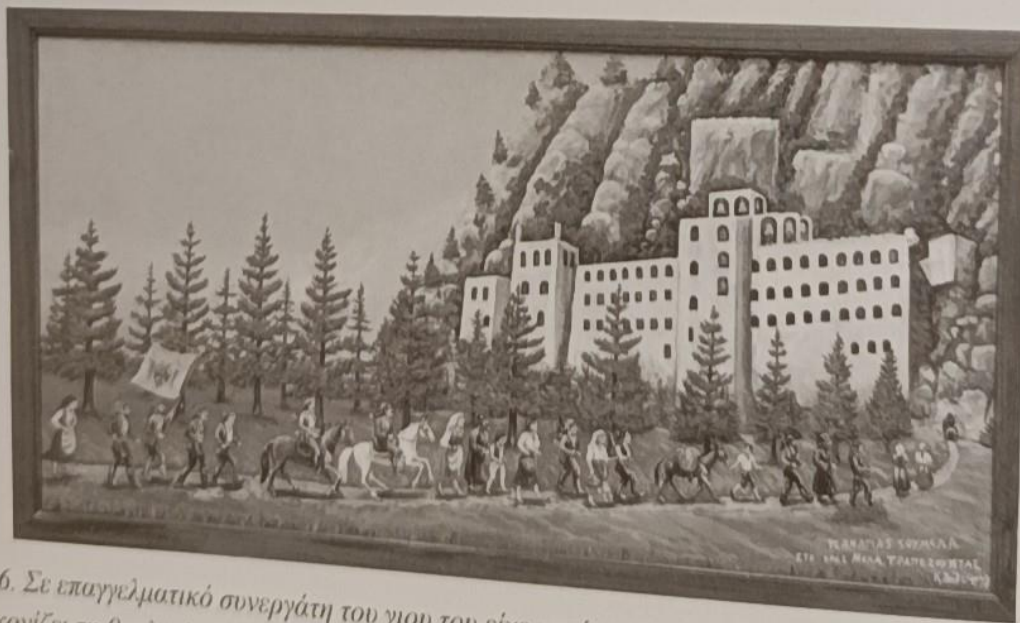
Εικ. 3. Παρουσιάζει Σειρήνες, που παίζουν λύρα και χαιρετούν τη διερχόμενη «Αργώ» του Ιάσωνα κατά την Αργοναυτική εκστρατεία και τις παραλίες της Κερασούντας με επιβλητικά αρχαία οικοδομήματα. Διαστάσεις όπως και τα προηγούμενα. Έργο ανυπόγραφο.

Εικ. 4. Ο πίνακας υπάρχει στο καφενείο του Σπυριδών Δημητριάδη στις Κρηνίδες και παρουσιάζει μία παλιά άποψη της Μονής Εικοσιφοινίσσης Παγγαίου, πιθανόν όπως ήταν στα 1939. Το έργο, ενώ έχει ζωγραφιστεί στα 1977, φέρει και τη χρονολογία 1939, που ίσως υποδηλώνει χρονολογικά παλαιότερη όψη της Μονής. Είναι έργο διαστάσεων 1,83 × 1,00 μ. σε μορισανίδα πάχους 7 χιλ. Υπογραφή μόνον τα αρχικά Κ. Β.

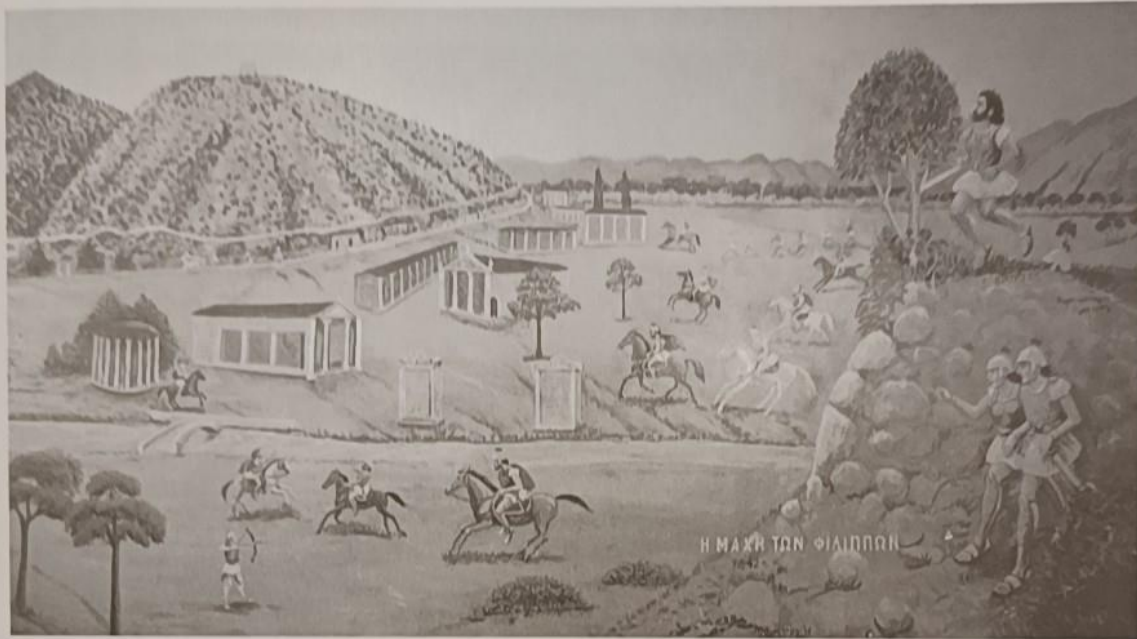

Εικ. 5. Στον ίδιο χώρο υπάρχει ο πίνακας με τους χαρτοκλέφτες. Είναι διαστάσεων $0,61 \times 0,70$ μ. σε μοριοσανίδα πάχους 7 χιλ. και υπογραφή με τα αρχικά Κ. Β.

Εικ. 6. Σε επαγγελματικό συνεργάτη του γιου του είχε χαρίσει τον όμορφο πίνακα που βλέπουμε και απεικονίζει τη θρυλική εκκλησία της Παναγίας Σουμελά στον Πόντο προς την οποία οδεύουν προσκυνητές, έφιπποι και μη, με ποντιακή περιβολή κρατώντας βυζαντινό λάβαρο κλπ. Στο κάτω μέρος διαβάζουμε «ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΜΕΛΛΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ» και στην άκρη την υπογραφή Κ. Βιδενμάϊερ. Είναι διαστάσεων $1,83 \times 0,70$ μ. σε μοριοσανίδα 16 χιλ.

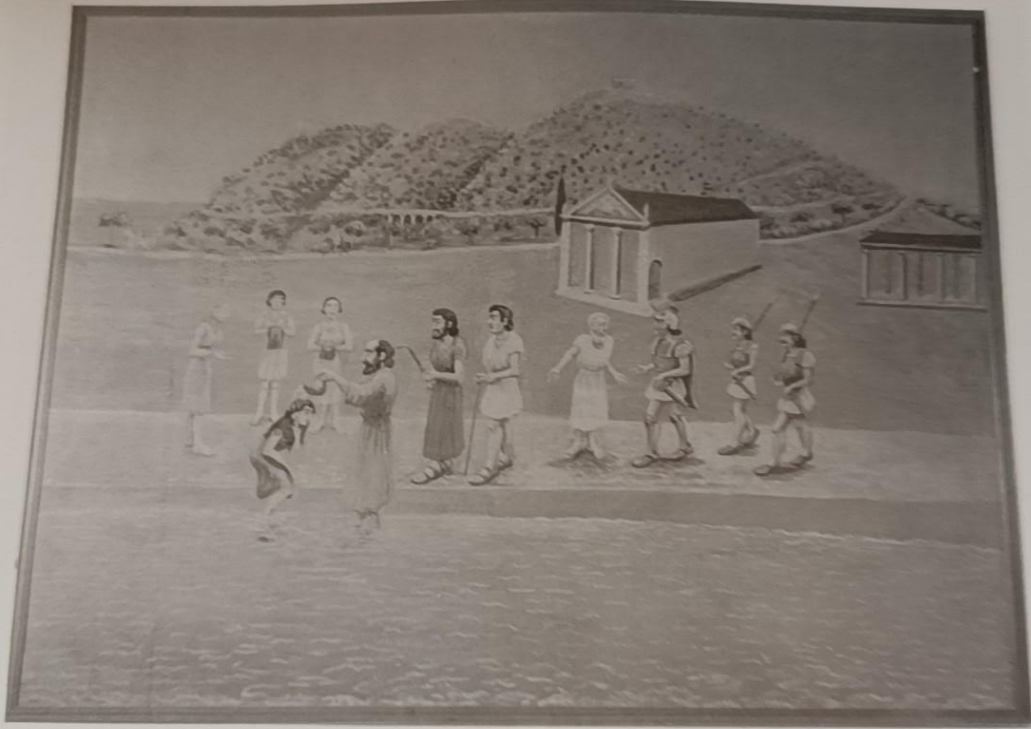
Σε δύο ακόμη καφενεία των Κρηνίδων, των Εξαδάκτυλου και Καρανταλίδη, βρήκαμε τα παρακάτω έργα του Κώστα Βιδενμάγερ:

Εικ. 7. Το επιγράφει «Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ» και έχει αποδοθεί το θέμα με μία δική του γνήσια λαϊκή αντίληψη του κοσμοϊστορικού γεγονότος. Στην κορυφή του λόφου δεξιά εικονίζεται ο Βρούτος προ του τέλους, με την έκφραση της απόγνωσης στο πρόσωπό του. Διαστάσεις έργου 1,83 × 0,70 μ. σε μοριοσανίδα πάχους 16 χιλ.

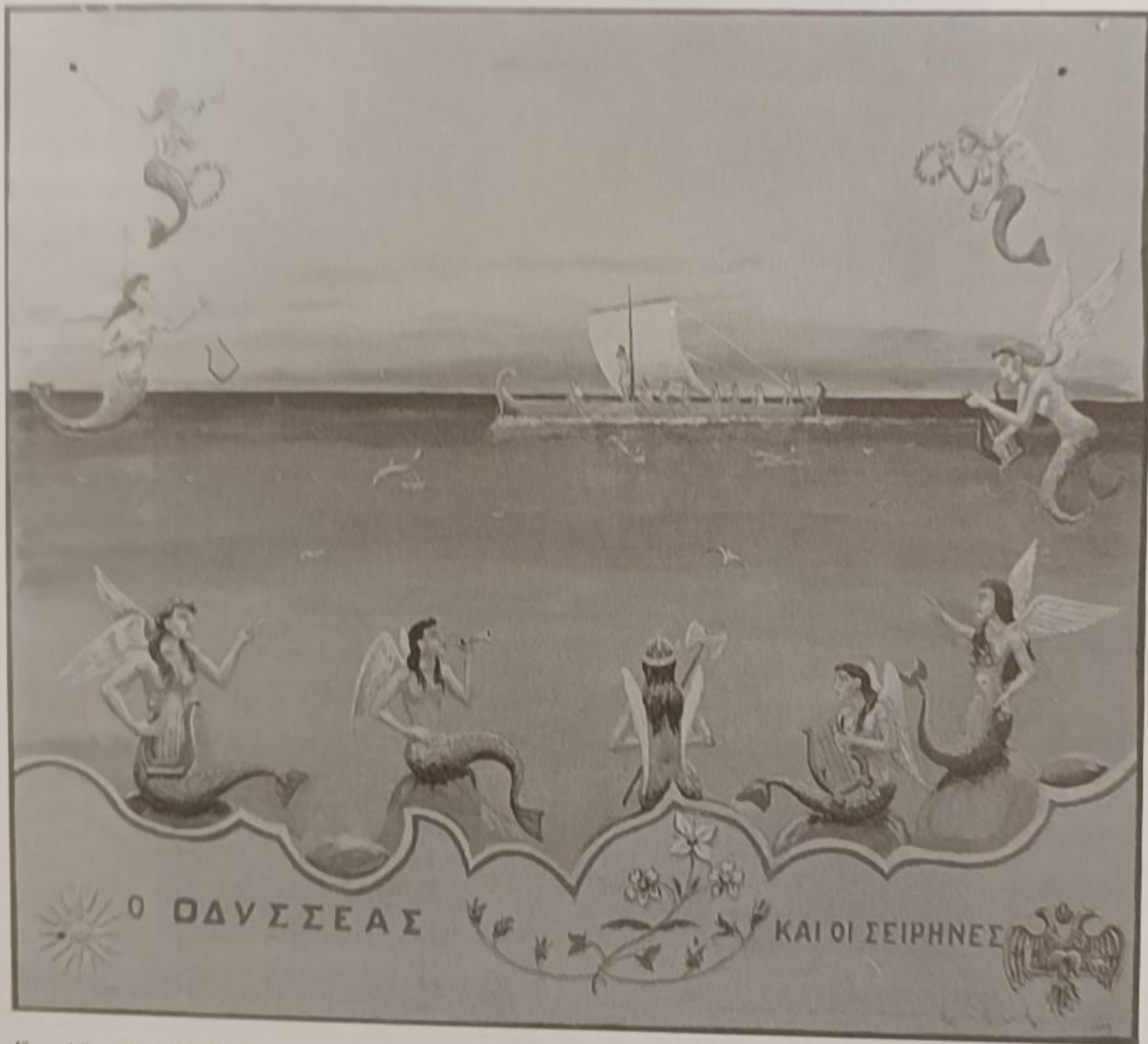

Εικ. 8. «Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ», τιτλοφορημένο έργο του Βιδενμάγερ με θέμα τον γνωστό μύθο. Διαστάσεις 1,83 × 0,70 μ. σε μοριοσανίδα πάχους 16 χιλ.

Εικ. 9. Η βάπτισμα της Λυδίας στον ποταμό Ζυγάκη, σε απόσταση αναπνοής από τον Άγιο Αθανάσιο. Διακρίνονται τους Αποστόλους Παύλο και Σύλλα την ώρα της βάπτισμας με τους αναμένοντες συγγενείς της Λυδίας, καθώς και τους Ρωμαίους στρατιώτες που έρχονται να συλλάβουν τους Αποστόλους, ενώ διαμαρτύρεται ηλικιωμένος συμμετέχων στην τελετή. Διαστάσεις έργου 1,40 x 1,00 μ. σε μορφοσεινάδα πάχους 16 χιλ.

Το μεγαλύτερο σύνολο έργων του λαϊκού μας ζωγράφου υπάρχει εκτεθειμένο με μεγάλη φροντίδα και αγάπη στο Γυμνάσιο του Αγίου Αθανασίου, όπου τα τελευταία δέκα περίπου χρόνια της ζωής του, ο μπαρμπα-Κωστής πλέον, προσφέρει τις υπηρεσίες του στη διδασκαλία της ζωγραφικής στους νεαρούς μαθητές, παιδιά των συγχωριανών του. Στο χώρο αυτό υπάρχουν 17 έργα του, μερικά των οποίων ακολουθούν.

Εικ. 10. «Ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΕΙΡΗΝΕΣ», τιτλοφορημένο έργο στα 1993. Ένα από τα αγαπημένα του θέματα. Η διαφορά είναι στο γεγονός ότι οι Σειρήνες παρουσιάζονται για πρώτη φορά με φτερά, τόσο στη θάλασσα όσο και στον αέρα. Στο κάτω μέρος υπάρχει διακόσμηση στο κέντρο με άνθη, ενώ στα άκρα εικονίζονται ο ήλιος της Βεργίνας και ο βυζαντινός αετός. Η συνύπαρξη στοιχείων της μυθολογίας και της ιστορίας προφανώς έγιναν κάτω από τη φόρτιση του προβλήματος των Σκοπίων, μ' έναν τρόπο όμως αρμονικότερο. Διαστάσεις έργου 2,06 × 1,84 μ. σε μοριοσανίδα πάχους 16 χιλ.

Εικ. 11. «ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ, ΚΑΠΕΤΑΝ ΜΙΚΗΣ ΖΕΖΑΣ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ», τιλοφορημένο έργο χωρίς χρονολογία. Θέμα από τις αγαπημένες ιστορίες του Μακεδονικού Αγώνα της Πηνελόπης Δέλτα, που γαλούχησαν γενεές νέων Ελλήνων. Διαστάσεις έργου 1,00 × 1,50 μ. σε μορισσανίδα πάχους 16 χιλ. Υπογραφή δεξιά κάτω Κ. Βιδενμάγερ. Παραθέτουμε το έργο του Θεόφιλου με το ίδιο θέμα, για να γίνει αντιληπτό ότι ενώ και οι δύο πολλές φορές αντλούσαν τα θέματά τους από γνωστά κλισέ των ηρώων τους, ο καθένας πλούτιζε το θέμα του με ότι αυτός θεωρούσε σωστό, π.χ. ο Θεόφιλος θεώρησε σωστό να προσθέσει δίπλα στον Παύλο Μελά τα παλικάρια του, ενώ ο Κώστας Βιδενμάγερ τον περιέβαλε με τα χαρακτηριστικά χόρτα (σάζια) της περιοχής των βάλτων, όπου δινόταν ο σκληρός Μακεδονικός Αγώνας.

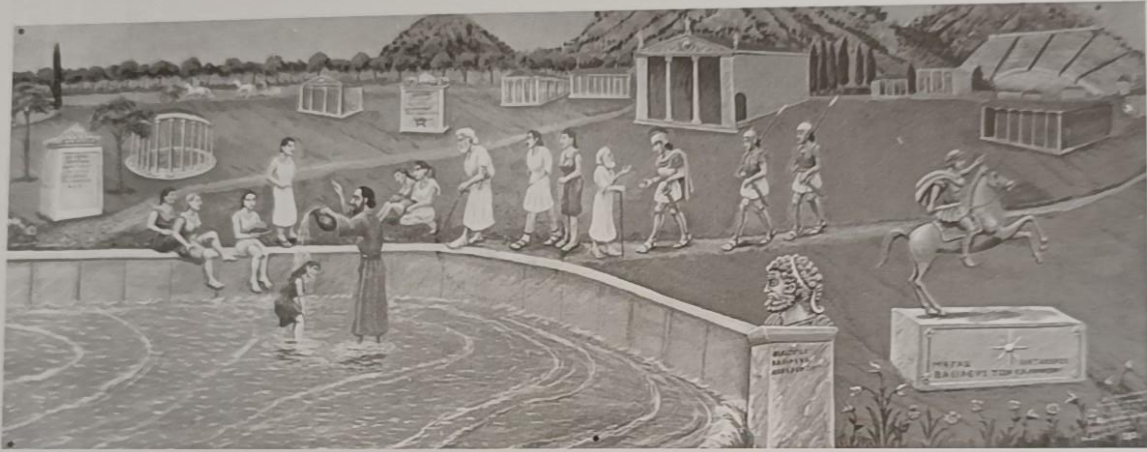

Easy PDF

Εικ. 12. «ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ». Παραθέτουμε το έργο του Θεόφιλου με το ίδιο θέμα, για να γίνει αντιληπτό ότι και οι δύο πολλές φορές αντιλούσαν τα θέματά τους από γνωστά κλισέ των ηρώων των απελευθερωτικών αγώνων του έθνους.

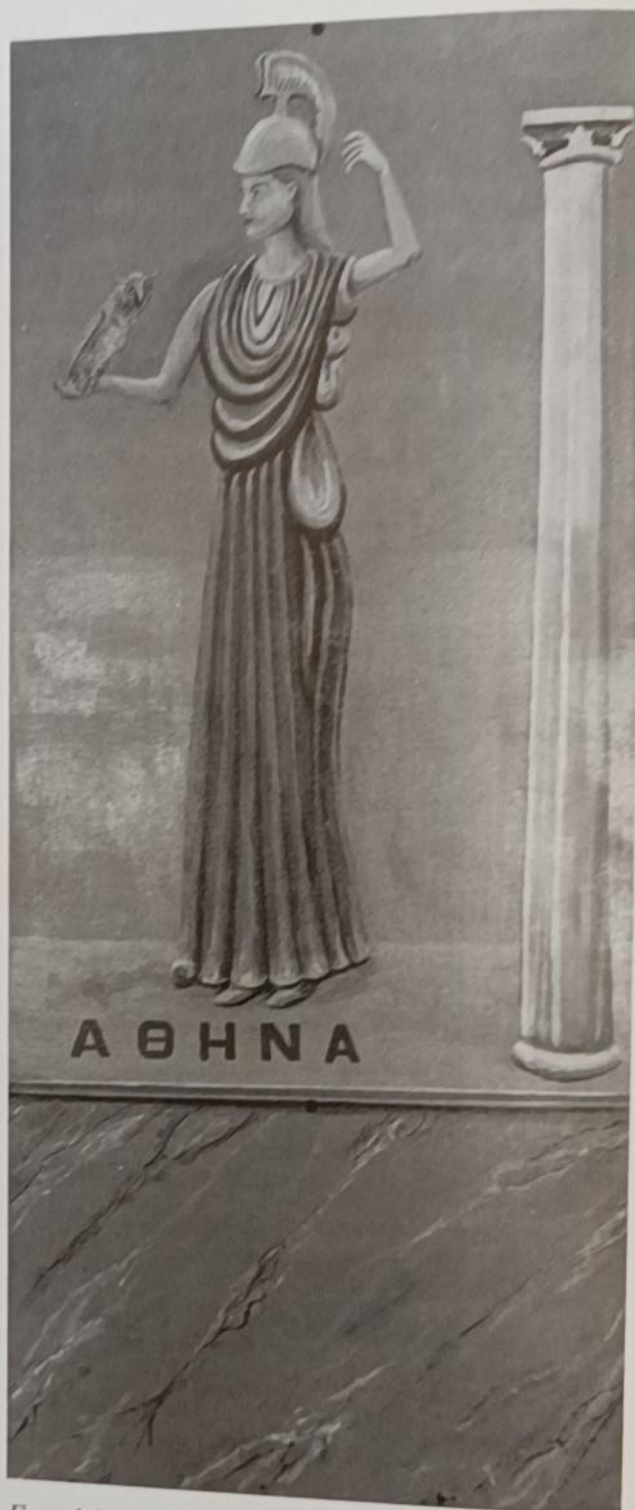
Εικ. 13. «ΑΙΓΑΙ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ», τιτλοφορημένο έργο χωρίς χρονολογία. Χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο δεξί μέρος εικονίζει τον Μέγα Αλέξανδρο έφιππο στον Βουκεφάλα να κραδαίνει το ξίφος του, ενώ χαμηλότερα φαίνονται Πέρσες και άλλοι σαρικοφόροι (!) να φεύγουν τρέχοντας και έχοντας πετάξει τα όπλα τους. Διακρίνονται επίσης οι πυραμίδες της Αιγύπτου και φοίνικες υποδηλώνοντας τις κατακτήσεις και την εκστρατεία του θρυλικού στρατηλάτη. Δεξιά, έξω από αρχαίο ανάκτορο εικονίζεται ο Αριστοτέλης διδάσκοντας τους μαθητές του και μεταξύ αυτών τον Αλέξανδρο νεαρό. Έργο χωρίς χρονολογία, διαστάσεων 1,83 × 1,30 μ. σε μοριοσανίδα πάχους 16 χιλ. Στην κάτω δεξιά γωνία υπογραφή Κ. Βιδενμάγιερ.

Εικ. 14. Βάπτιση της Λυδίας. Όπως είπαμε, αγαπημένο θέμα του καλλιτέχνη μας. Εικονίζεται ο Απόστολος Παύλος βαπτίζοντας τη Λυδία στο Ζυγάκι υπό το βλέμμα συγγενών και φίλων, αλλά και υπό την άμεση απειλή των Ρωμαίων στρατιωτών που έρχονται προφανώς για να συλλάβουν τον Παύλο. Στο βάθος φαίνονται οι λόφοι των Φιλίππων, αρχαία λαμπρά κτίρια, καθώς και το θέατρο. Δεξιά, υπάρχει σε βάθρο έξοχη προτομή του Φιλίππου του Β' με την επιγραφή «ΦΙΛΙΠΠΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ» και κοντά του, επάνω σε μεγάλη βάση, άγαλμα του Μεγάλου Αλεξάνδρου έφιππου στο Βουκεφάλα. Στη βάση υπάρχει η επιγραφή «ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ». Είναι διαστάσεων 3,60 × 1,40 μ. σε μοριοσανίδα πάχους 16 χιλ. Στην δεξιά κάτω γωνία η χρονολογία 1989, η υπογραφή του καλλιτέχνη και τα ονόματα των μαθητών που τον βοήθησαν.

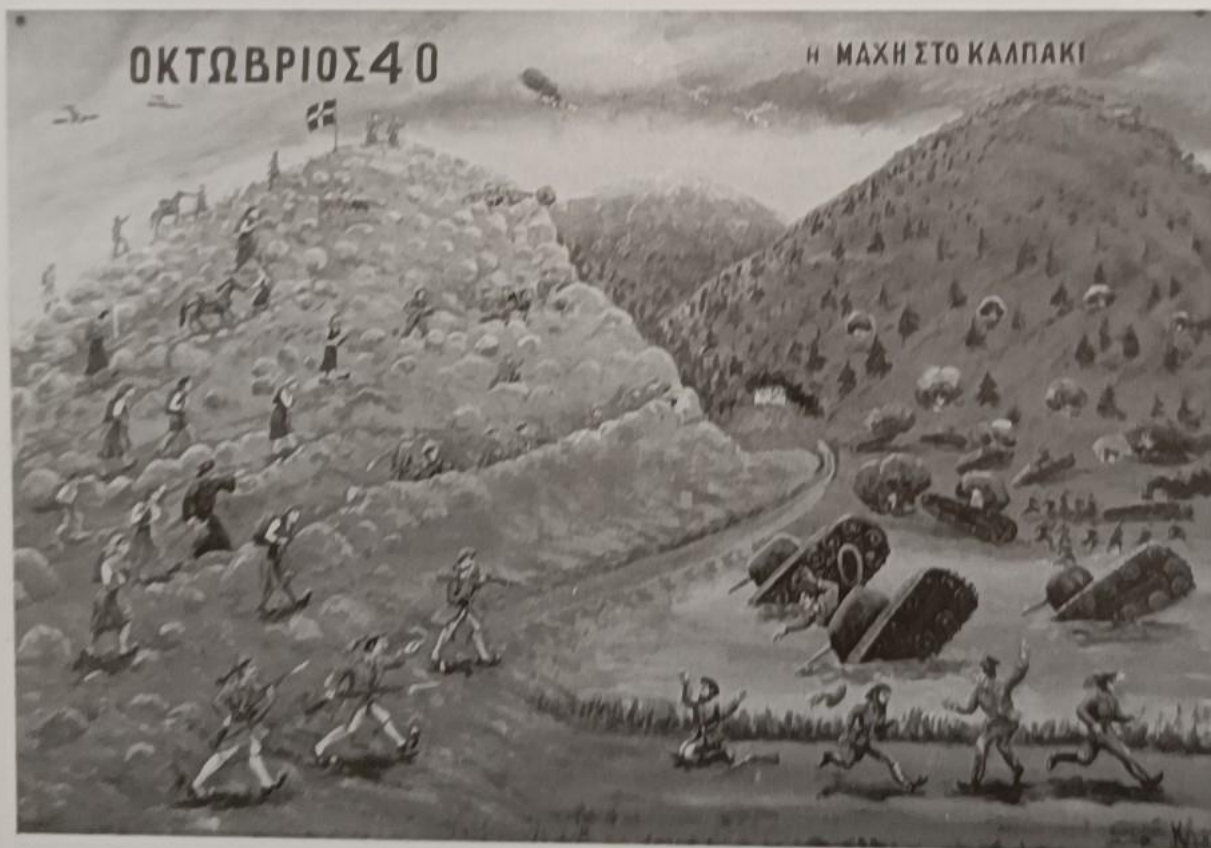
Εικ. 15. Ένα έξοχο έργο με τον τίτλο «ΑΡΤΕΜΙΣ». Θα λέγαμε μία κλασική παρουσίαση της Αρτέμιδος με το ελάφι, τα ζώα και τα πουλιά του δάσους και τους κίκνους στο ποταμάκι. Χωρίς χρονολόγηση και υπογραφή. Είναι διαστάσεων 0,80 × 1,84 μ. σε μοριοσανίδα πάχους 10 χιλ.

Εικ. 16. «ΑΘΗΝΑ». Μία κλασική παρουσίαση της θεάς της σοφίας με την περικεφαλαία και την κουκουβάγια. Έργο αχρονολόγητο και χωρίς υπογραφή, διαστάσεων 0,80 × 1,84 μ. σε μοριοσανίδα πάχους 10 χιλ.

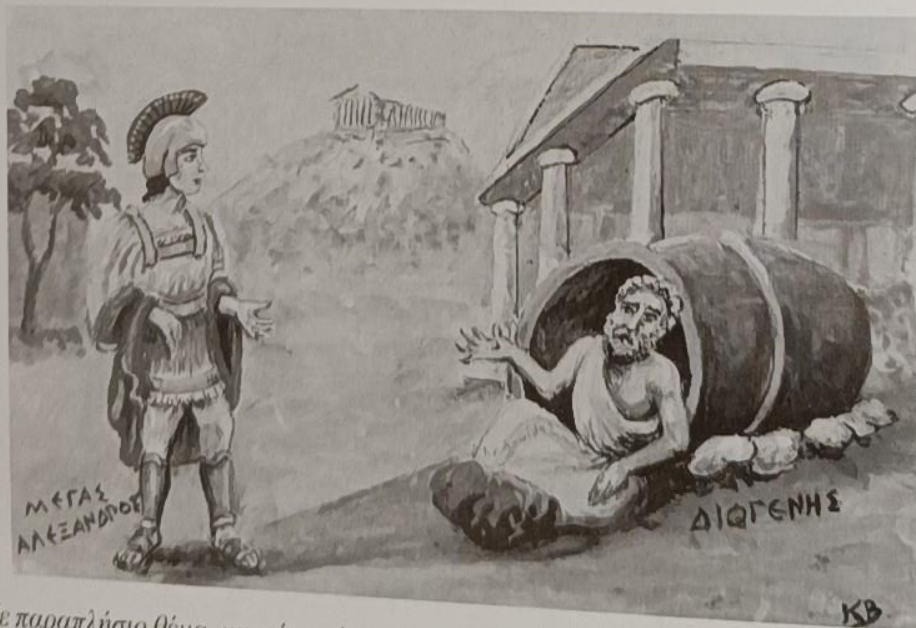
Εικ. 17. Δύο αντιμέτωποι γρόπιες. Τοιχογραφία σε σπατουλαρισμένο πλινθόκτιστο τοίχο μέσα στο μεγάλο χωλ του σχολείου. Διακοσμήσεις με άνθη, φυτά, σύννεφα και το διπλό πέλεκυ. Διαστάσεις 3,50 x 1,50 μ. χωρίς υπογραφή.

Εικ. 18. Ένας πανέμορφος πίνακας με τον τίτλο «ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ '40, Η ΜΑΧΗ ΣΤΟ ΚΑΛΠΑΚΙ». Έργο αγρονοιάγητο, διαστάσεων 1,83 x 1,30 μ., σε μορισσανίδα πάχους 16 χιλ. Γνήσια λαϊκή αναπαράσταση της γνωστής μάχης του έπους του 1940, με δυνατούς χρωματισμούς που θυμίζουν τις λιθογραφίες του Χρηστίδη σε λαϊκότερη υπόδοση. Υπογραφή στην κάτω δεξιά γωνία Κ. Βιδενμάγερ.

Εικ. 19. Μικρός πίνακας διαστάσεων $0,34 \times 0,24$ μ. σε λεπτή μοριοσανίδα. Εικονίζει τον Διογένη με το λυχνάρι. Η επιγραφή στο κάτω μέρος «ΔΙΟΓΕΝΗΣ, ΖΗΤΩ ΑΝΘΡΩΠΟ», μας παραπέμπει στις γνωστές ιστορίες του αρχαίου φιλόσοφου. Υπογραφή στο άκρο κάτω δεξιά Κ. Β.

Εικ. 20. Με παραπλήσιο θέμα, μικρών επίσης διαστάσεων $0,36 \times 0,24$ μ. και αυτός ο πίνακας σε λεπτή μοριοσανίδα. Οι επιγραφές «ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ» και «ΔΙΟΓΕΝΗΣ» μας παραπέμπουν στη γνωστή ιστορία. Υπογραφή στη κάτω δεξιά γωνία Κ. Β.

Εικ. 21. Η Γέννηση του Χριστού με μήνυμα την ειρήνη. Η φάτνη, το αστέρι, οι Άγγελοι, οι Μάγοι, οι βοσκοί με τα πρόβατα και τα άλλα ζώα και το Θείο Βρέφος με τη Μαρία και τον Ιωσήφ, μας δίνουν μία κλασική εικόνα του θέματος που την αποδίδει με λαϊκό τρόπο ο καλλιτέχνης. Η επιγραφή «Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί γης ΕΙΡΗΝΗ...» δίδει ένα ιδιαίτερο βάρος στην παγκόσμια ειρήνη, γεγονός που χαρακτηρίζει μία πλατιά σύλληψη του θέματος από έναν βαθιά ανθρώπινο καλλιτέχνη. Έργο διαστάσεων 3,66 × 1,83 μ. σε μοριοσανίδα πάχους 16 χιλ., χωρίς υπογραφή.

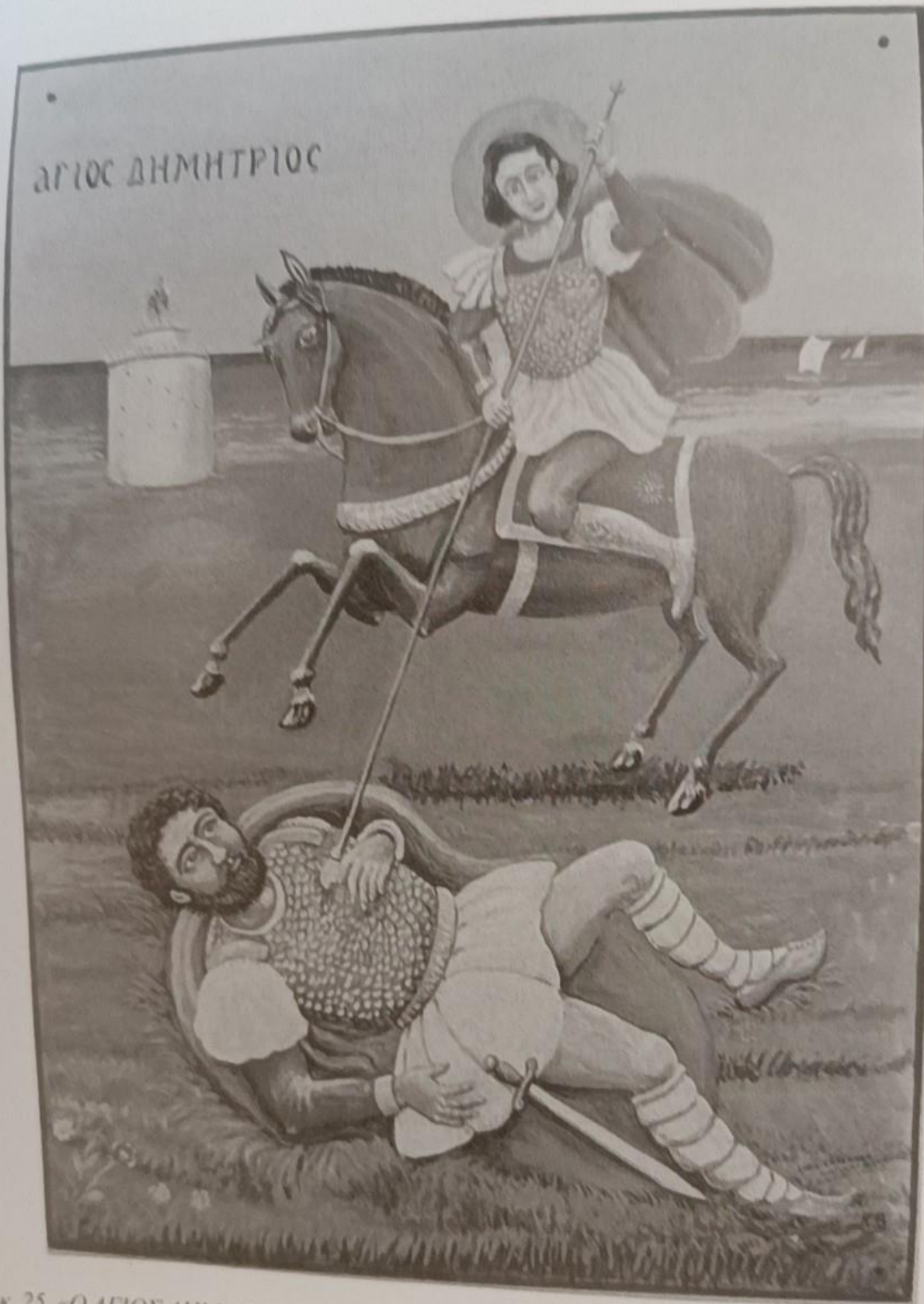
Εικ. 22. Τίτλος του έργου «Ο Ιησούς ευλογεί τα παιδιά». Διαστάσεις 1,84 × 1,03 μ. σε μοριοσανίδα πάχους 16 χιλ. Στη δεξιά κάτω γωνία υπογραφή Κ. Βιδενμάιερ και η χρονολογία 1993.

Εικ. 23. «ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ, ΑΓ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, ΑΓ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, ΑΓ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ», ένα καθαρά αγιογραφικό έργο, έξω από την κλασική απόδοση του θέματος, πανέμορφο που αποπνέει μία βαθιά θρησκευτικότητα. Δυστυχώς δεν έχει ζωγραφιστεί σε κινητή επιφάνεια αλλά σε σπατουλαρισμένο πλινθόκτιστο τοίχο στο χωλ του Γυμνασίου. Διαστάσεις 1,70 × 1,62 μ. Στην κάτω δεξιά γωνία υπάρχει η χρονολογία 1991 και η υπογραφή Κ. Β.

Εικ. 24. «ΟΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΑΓΙΟΙ ΜΕΘΟΔΙΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΛΟΣ», επίσης αγιογραφικό έργο εκτός κλασικής απόδοσης. Στο πάνω μέρος διακρίνουμε το Λευκό Πύργο όπως ήταν παλιά με το περιβάλλον τείχισμα. Φανερή η προσπάθεια του καλλιτέχνη να τονίσει την ελληνική εκ Θεσσαλονίκης καταγωγή των Αγίων. Σταυρόσχημες διακοσμητικές ταινίες σημειώνουν δεξιά και αριστερά το πέρας του έργου. Πρωτότυπο και πολύ όμορφο έργο, διαστάσεων 1,35 × 1,80 μ. απευθείας σε σπατουλαρισμένο πλινθόκτιστο τείχος. Χρονολογία 1990 και υπογραφή Κ. Β.

Easy PDF

Εικ. 25. «Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ». Λαϊκή απόδοση της κλασικής παράστασης του Αγίου Δημητρίου έφιππου, φονεύοντα το τέρας, όπου στη θέση του τέρατος είναι ένας Βούλγαρος επιδρομέας πολεμιστής, με τα χαρακτηριστικά γουρουνοτσάρουχα και τις ντυμένες με προβιά κνήμες. Στο βάθος φαίνεται ο Θερμαϊκός και ο Λευκός Πύργος με το βυζαντινό λάβαρο στην κορυφή του. Η όλη παράσταση συμβολίζει τη σωτηρία της πόλης από τους Βούλγαρους επιδρομείς, χάρις στην αποτελεσματική παρέμβαση του Αγίου. Έργο διαστάσεων 1,33 × 1,84 μ. σε μοριοσανίδα, αχρονολόγητο και ανυπόγραφο.

Στο σημείο αυτό θα παρουσιάσουμε μερικές από τις επιγραφές των καταστημάτων της περιοχής που διασώθηκαν και από τις δύο τελευταίες εναπομείνασες άμαξες που τόσο όμορφα τις διακοσμούσε ο λαϊκός μας καλλιτέχνης και ενδεχομένως και άλλοι λαϊκοί καλλιτέχνες του χωριού.

Εικ. 26.

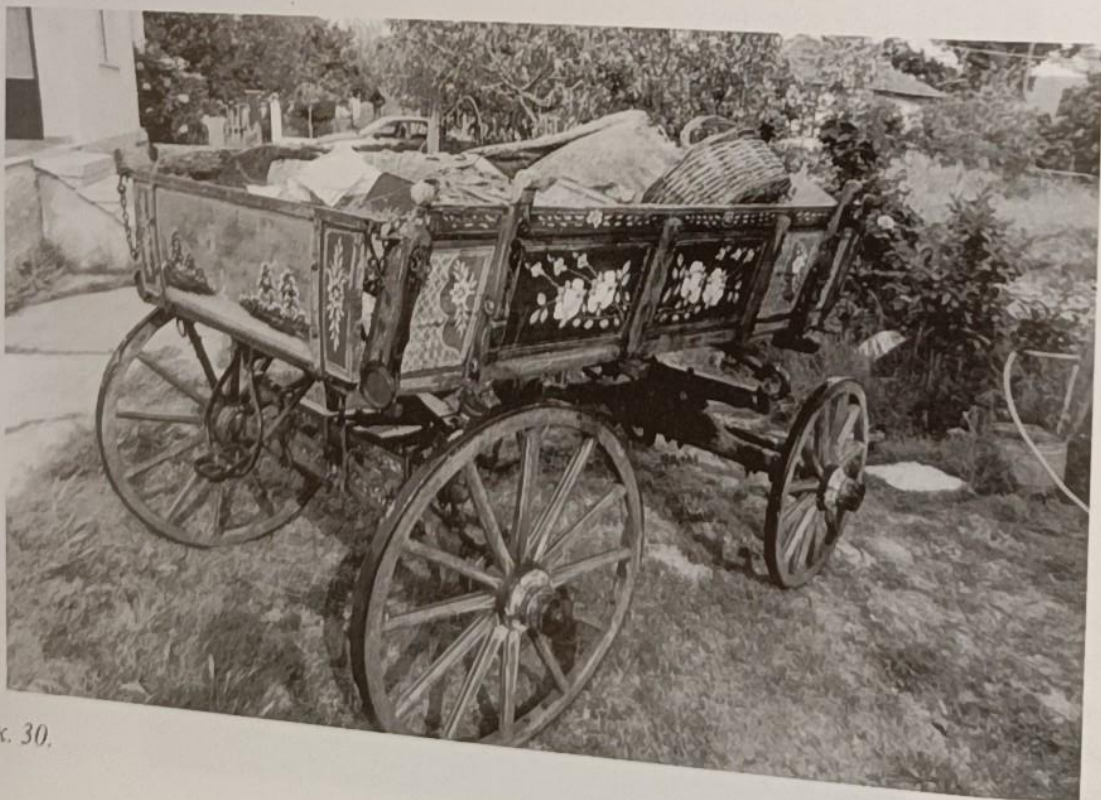
Εικ. 27.

Εικ. 28.

Εικ. 29.

Εικ. 30.

Η συγκριτική μελέτη των έργων του λαϊκού μας ζωγράφου, με συγκεκριμένα έργα του Θεόφιλου καταδειχνει εντυπωσιακές τεχνολογικές ομοιότητες. Ομοιότητες όχι μόνο στην απόδοση των θεμάτων, αλλά και στη βαθύτερη συγγενείά τους, όσον αφορά την σύλληψη των παραστάσεων, ακόμη και στο χαρακτήρα και στον τρόπο ζωής τους.

Η έγκυρη ιστορικός τέχνης κυρία Έλλη Καπλάνη-Κοκκίνη αναφέρει για το έργο του Θεόφилου ότι οι καταβολές της θεματογραφίας του έχουν αφετηρία και «είναι απομιμήσεις εικόνων που βλέπει να ζωντανεύουν από τα χέρια του αγιογράφου παππού του, τις λόγιες εικονογραφήσεις εντύπων της εποχής, ή τις διακοσμητικές επιλογές του επαγγελματία κοσμηματογράφου θείου του». Αντίστοιχα οι καταβολές του Κώστα Βιδενμάγερ προέρχονταν από το γοητευτικό περιβάλλον του Ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης, το αθάνατο κέντρο του Βυζαντίου, της αυτοκρατορίας των 1.000 ετών και της Χριστιανοσύνης, με τις εκατοντάδες των εκκλησιών, των θρύλων, του ασύλληπτου ιστορικού μεγαλείου και των θυσιών.

Άλλος μελετητής του έργου του Θεόφилου έγραψε: «Τα θέματά του συνδέονται με την ελληνική επανάσταση, τον Όμηρο, τη μυθολογία, τους θεούς του Ολύμπου, τους ήρωες, τον Μεγαλέξανδρο, καθώς και με τη καθημερινή ζωή και τη διακόσμηση των μαγαζιών. Τα βασικά υλικά του ήταν το λινέλαιο, η κόλλα, τα χρώματα σε σκόνη και το αυγό.»

Αλλού διαβάζουμε για τον Θεόφιλο: «Το τοπίο είτε ως φόντο, είτε ως αυτόνομη παράσταση, γοητεύει. Το σχέδιο στο έργο του Θεόφилου είναι ίσως το πιο αδύνατο σημείο, αλλά αυτή ακριβώς η αδεξιότητα το κάνει πιο γοητευτικό. Αντίθετα το χρώμα είναι το πιο δυνατό στοιχείο στο έργο του και λάμπει σε όλα τα σημεία του κάθε πίνακα. Όσο για την προοπτική του, αυτή είναι πέρα από κάθε κανόνα της ακαδημαϊκής τέχνης, αφού παρουσιάζει τα στοιχεία του πίνακα με μια δική του αξιολόγηση, την οποία κάνει πολύ φανερή στην κλίμακα που χρησιμοποιεί για να παρουσιάσει το κάθε αντικείμενο. Κι επειδή δεν του είναι εφικτή η ζωγραφική απεικόνιση, χρησιμοποιεί και τη γραφή, το λόγο, στις επιγραφές που παραθέτει και μάλιστα σε ενεστώτα χρόνο για να δείξει πιο έντονα τη δράση».

Όλες οι παραπάνω περιγραφές θα νόμιζε κανείς ότι έχουν γραφτεί για τα έργα του Κώστα Βιδενμάγερ. Ταιριάζουν τόσο πολύ ώστε πραγματικά εντυπωσιάζεται κανείς συγκρίνοντας τα έργα τους και μπορεί άφοβα να συμφωνήσει και αβίαστα να παραδεχτεί ότι ο μπαρμπα-Κώστας, ο δικός μας μπαρμπα-Κώστας, ο καθημερινός μας μπαρμπα-Κωστής, δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τον μεγάλο Θεόφιλο, γιατί είναι κι αυτός εξίσου μεγάλος.

Όπως ο ήλιος δεν μπορεί να κρυφτεί, έτσι και το έργο του μπαρμπα-Κωστή ή παππού δεν μπορούσε να μείνει στην αφάνεια. Στα τελευταία οκτώ χρόνια της ζωής του αρκετές φορές η ελληνική, η γαλλική και η ιταλική τηλεόραση έκαναν σημαντικές παρουσιάσεις των έργων του και εκτενείς αναφορές στην ιδιόμορφη καλλιτεχνική του προσωπικότητα. Επίσης κάποιος αριθμός φιλότεχνων, όχι μεγάλος, από όλη την Ελλάδα αγόραζε έργα του. Όλα αυτά προσέφεραν στον ίδιο λίγα οικονομικά οφέλη, διότι πάντοτε πωλούσε τα έργα του σε πολύ χαμηλές τιμές. Του προσέφεραν όμως την ικανοποίηση της αναγνώρισης και της αγάπης των έργων του, γεγονός το οποίο ο

ίδιος θεωρούσε πολύ πιο σημαντικό, όντας πραγματικός ιεραπόστολος της τέχνης. Τα παιδιά του Γυμνασίου του Αγίου Αθανασίου, οι μαθητές του, τον λάτρευαν. Στην κηδεία του τον συνόδευε ολόκληρη η ευρύτερη περιοχή με επικεφαλής τους μαθητές του και οι εκδηλώσεις αγάπης και εκτίμησης προς το πρόσωπό του ήταν πρωτοφανείς.

Το Θείο Χάρισμα της ευεργετικής επίδρασης και της ακτινοβολίας έχουν μόνο τα προικισμένα έργα τέχνης, προικισμένων δημιουργών. Διατηρούν στη διαδρομή του χρόνου και στην εναλλαγή των αισθητικών αντιλήψεων μια ρωμαλέα προσωπικότητα και εξακολουθούν συνεχώς να γοητεύουν και να προσφέρουν την ευτυχία της θέασής τους. Πολύ συχνά οι δημιουργοί των έργων, ιδιαίτερα των λεγόμενων «λαϊκών», ζωγράφοι, γλύπτες κλπ. παραμένουν αφανείς και άγνωστοι στον πολύ κόσμο. Ερωτήματα όπως:

«Θα γνωρίζαμε σήμερα τον Θεόφιλο αν δεν τον είχε ανακαλύψει ο ξενιτεμένος συμπατριώτης του Στρατής Ελευθεριάδης (ο πολύ γνωστός Ε. Teriade);», πρέπει να μας οδηγούν στην έρευνα και καταγραφή των ανώνυμων καλλιτεχνών των περιοχών μας. Έτσι θα έχουμε ενδεχομένως τη σπάνια χαρά να ανακαλύψουμε θησαυρούς, οι οποίοι θα έμεναν στην αφάνεια λόγω της σεμνότητας των δημιουργών, και της άγνοιας της αξίας των έργων τους. Οι τοπικές κοινωνίες, ιδιαίτερα οι μικρές, ενώ αναγνωρίζουν και εκτιμούν τα έργα των δημιουργών, σταματούν όμως σε ένα σημείο. Δύσκολα πιστεύουν ότι ο καθημερινός και απλός συντοπίτης τους είναι μία ξεχωριστή καλλιτεχνική φυσιογνωμία πολύ ευρύτερης αποδοχής και εκτίμησης. Ίσως γι' αυτό να υπάρχει το αξίωμα «ουδείς Άγιος στον τόπο του». Εγώ θα προσέθετα τη λέξη «μεγάλος», δηλαδή «ουδείς μεγάλος Άγιος στον τόπο του». Διότι μικρούς Αγίους οι τοπικές κοινωνίες μερικές φορές τους αποδέχονται.

*Βιβλιογραφικό Υπόμνημα
με αναφορά σε συγκεκριμένα συγγενή έργα του Θεόφιλου*

1. «Θεόφιλος», Ζωγραφικοί πίνακες. Συνέκδοση Δήμου Μυτιλήνης - Μουσείου Θεοφίλου και των εκδόσεων τέχνης Γ. Γκεξερλή & Σία Ο.Ε., '1990. Για την οικονομία του κειμένου δεν αναφέρουμε τη συλλογή στην οποία ανήκουν τα αναφερόμενα έργα. Περιλαμβάνονται έργα περιόδου 1928-1934.

Έργο σελ. 15, *Η θεά της Γεωργίας Δήμητρα*, 122 × 75,5 εκ., (1933).

Έργο σελ. 47, *Ο Περικλής από της Πνυκός δικαιολογών χάριν της Ακροπόλεως δαπάνας*, 84 × 115 εκ., (1928).

Έργο σελ. 59, *Ρωσοϊαπωνική ναυμαχία*, 85 × 115 εκ., (1930).

Έργο σελ. 65, *Παύλος Μελάς*, 122 × 71 εκ., (1929).

Έργο σελ. 69, *Ψαράδες πιάνοντες ψάρια*, 87 × 117,5 εκ., (1932).

Έργο σελ. 73, *Όργια της Ευδοξίας*, 130 × 150 εκ., (1932).

Έργο σελ. 85, *Αγιασώτισσες που χορεύουν στην Καρύνη*, 74 × 180 εκ., (1930).

Έργο σελ. 97, *Ο Ιορδάνης ποταμός*, 78,5 × 116,5 εκ., (1933).

Έργο σελ. 159, *Κυνηγοί εις το δάσος*, 73,5 × 116,5 εκ., (1993).

Έργο σελ. 163, *Ο κόλπος της Γέρας Μυτιλήνης*, 82,5 × 119 εκ., (1932).

2. «Θεόφιλος», έκδοση της Εμπορικής Τραπέζης της Ελλάδος, 1966.

Έργο υπ' αριθ. 23, *Διακοσμητικά θέματα*, 63 × 55 εκ., (1912).

Έργο υπ' αριθ. 34, *Διακοσμητικά θέματα*, 100 × 66 εκ., (1912).

Έργο υπ' αριθ. 35, *Διακοσμητικά θέματα*, 100 × 51 εκ., (1912).

Έργο υπ' αριθ. 79, *Αγιογραφίες*, 42 × 28 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 98, *Ποιμενικό*, 69 × 39 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 108, *Ο Φρίξος και η Έλλη*, 101 × 69,5 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 115, *Η θεά Ήρα*, 38 × 30 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 120, *Κυνήγι*, 68 × 58 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 121, *Κυνήγι*, 76 × 67 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 125, *Κυνήγι*, 48 × 35 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 131, *Η θεά Αθηνά*, 76 × 22 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 134, *Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος*, 50 × 23 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 146, *Ακρογιάλι*, 93 × 62,5 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 157, *Ποιμενικό*, 96 × 66 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 189, *Μάχη του Μ. Αλεξάνδρου και του Μιθριδάτη*, 100 × 69 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 195, *Η θεά Αφροδίτη*, 62 × 41 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 196, *Η θεά Δήμητρα*, 122 × 75,5 εκ.

Έργο υπ' αριθ. 198, *Ο Περικλής αγοράζει στην Πνύκα*, 115 × 85 εκ., (1928).

Έργο υπ' αριθ. 206, *Έλληνες στρατιώτες*, 117 × 869 εκ., (1930).

3. *Ελληνικός Βοράς*, εφημ. Θεσσαλονίκης, φύλλο 22-11-1998.

4. *Ελληνικός Βοράς*, » » » 16-11-1998.

